

Розділ V

ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ ТА АДМІНІСТРАТИВНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ

УДК: 343.8

DOI: <https://doi.org/10.32366/2709-9261-2022-3-1-99-115>

Денисов Сергій Федорович,
доктор юридичних наук, професор
(Харківський національний університет
внутрішніх справ, м. Харків)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1218-0016>

Заїка Дмитро Євгенійович,
аспірант
(Харківський національний університет
внутрішніх справ, м. Харків)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1300-3492>

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ: КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ПИТАННЯ ЗАПОБІГАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ УКРАЇНИ

Статтю присвячено дослідженню кількісно-якісних показників злочинів проти громадського порядку за останні 10 років. На основі матеріалів кримінологічної характеристики проаналізовано сучасний досвід і роль Національної поліції України в запобіганні зазначеній групі злочинів із метою вироблення науково обґрунтованих рекомендацій та внесення змін до чинних нормативно-правових актів України.

Ключові слова: громадський порядок; особа злочинця; Національна поліція України; кримінологічна характеристика; запобігання злочинності.

Постановка проблеми. Забезпечення громадського порядку в Україні є важливим фактором нормальної життєдіяльності суспільства. Органи Національної поліції щоденно стикаються з необхідністю виявлення та запобігання хуліганству, неодноразово залучаються для стримання масових заворушень або групового порушення громадського порядку. Однією зі складових розробки ефективної методики запобігання злочинам досліджуваної групи є аналіз основних кримінологічних показників, вивчення особи злочинця та

© Денисов С. Ф., Заїка Д. Є., 2022

вироблення науково обґрунтованих рекомендацій, що в подальшому дозволить оптимізувати діяльність структурних підрозділів Національної поліції України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За останні роки дослідженню окремих аспектів кримінологічної характеристики та запобіганню злочинів проти громадського порядку присвятили свої праці такі вчені: В. В. Кузнецов – щодо кримінально-правової охорони громадського порядку та моральності (2013 р.); О. А. Галемін, В. В. Шаблистий – стосовно кримінальної відповідальності за хуліганство, пов'язане з опором (2017 р.); В. В. Артюхова – щодо кримінально-правового та кримінологічного аспектів хуліганства (2020 р.); М. Г. Вербенський, О. Г. Кулик, І. В. Наумова – про кримінальну ситуацію в Україні (2020 р.); М. В. В'юник, М. В. Карчевський, О. Д. Арланова – щодо статистичних показників злочинності в Україні (2020 р.); В. В. Голіна – про зменшення можливостей вчинення злочинів (2020 р.); В. В. Гапончук – щодо кримінально-правової протидії публічним закликам до вчинення злочинних дій (2021 р.); Д. А. Демчишин – стосовно кримінологічної характеристики та запобігання хуліганству в Україні (2021 р.) та ін. Проте науково обґрунтованих рекомендацій щодо запобігання злочинам проти громадського порядку силами Національної поліції України на основі сучасної кримінологічної характеристики досліджуваної групи злочинів раніше надано не було, що й зумовлює актуальність вибору теми.

Мета статті. Метою цієї публікації є вироблення науково обґрунтованих рекомендацій щодо запобігання злочинам проти громадського порядку силами Національної поліції України. Для реалізації вказаної мети було поставлено такі завдання: дослідити кількісно-якісні показники злочинів проти громадського порядку за останні 10 років; проаналізувати чинні міжнародні та вітчизняні нормативно-правові акти, матеріали наявних наукових досліджень; розглянути положення, що стосуються запобігання злочинам проти громадського порядку; надати науково обґрунтовані рекомендації щодо вдосконалення нормативно-правового регулювання.

Виклад основного матеріалу. Злочини проти громадського (публічного) порядку посідають п'яте місце в загальній структурі злочинності [1, с. 1]. Наукове дослідження основних кримінологічних показників злочинів проти громадського порядку є одним із найбільш вдалих методів визначення характеру і ступеня їх суспільної небезпечності, що дає змогу вивчити причини та розробити науково обґрунтовану концепцію заходів щодо їх запобігання. До того ж невід'ємним елементом надання кримінологічної характеристики є розкриття причин девіантної поведінки та виявлення загальних особливостей особистості злочинця, що вчинила конкретний злочин. Вітчизняний словник із кримінально-виконавчого права визначає особистість злочинця як сукупність соціально-типових ознак, які сформувалися у процесі неблагополучного соціального розвитку особи та відрізняються своєю суспільною неприйнятністю та крайньою формою останньої – суспільною небезпечністю, обумовлюють криміногенну мотивацію та кримінальну активність особи, безпосередньо спричиняють учинення злочину [2, с. 373]. З метою отримання найбільш достовірних даних сучасна правова наука спирається здебільшого на кримінально-правовий, кримінологічний та кримінально-виконавчий аспекти такої особистості, які є важливим фактором у питаннях попередження злочинності та характеристиці злочинів у цілому [3, с. 88].

Донедавна визначення громадського порядку встановлювалося Положенням про службу дільничних інспекторів міліції в системі Міністерства внутрішніх справ України (далі – МВС України), затвердженого наказом МВС України від 11.11.2010 № 550 [4]. Відповідно до підпункту 2.1 п. 2 зазначеного положення охорона громадського порядку визначається одним із основних завдань працівників служби дільничних інспекторів міліції. У прийнятій на заміну згаданого положення Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції, затвердженій наказом МВС України від 28.07.2017 № 650 [5], серед основних завдань та напрямів діяльності дільничних офіцерів поліції такого напрямку, як охорона громадського порядку взагалі немає. Натомість зазначено про напрям діяльності – вжиття заходів для забезпечення публічного порядку [6, с. 29–30].

1. Щодо групового порушення громадського порядку, то відповідно до положень Кримінального кодексу України (далі – КК України) суб'єктом цих правопорушень є фізична осудна особа, яка на момент його вчинення досягла 16 років. Часто суб'єктом злочину вважається лише особа, яка виступила організатором або активним учасником. Ті ж, хто брав пасивну участь або роль яких не є доведеною, не підлягають кримінальній відповідальності [7; 8, с. 360–362]. Однак В. В. Кузнецов зауважує, що з такою позицією погоджуються не всі науковці, а серед тих учених, які притримуються вказаної думки, частина не завжди прямо визначає, що організатор чи активний учасник є саме спеціальним суб'єктом злочину [9, с. 994; 10, с. 200–201].

З метою визначити найбільш точні особливості кримінологічної характеристики особи, яка вчинила групове порушення громадського порядку, було вивчено матеріали вироків суду за відповідною статтею в період з 2019 по 2021 рр. Найчастіше в досліджених справах було виявлено ознаки рейдерського захоплення підприємств представниками приватних компаній, що надають послуги з охорони об'єктів нерухомості. За даними Р. П. Олійничука, схожа тенденція простежувалася ще у 2011 році [11, с. 116]. Суб'єктом вказаного злочину є чоловік (100 % проаналізованих справ), який унаслідок специфіки роботи компанії володіє мілітаризованими навичками та вчиняє злочин уперше. Особи, щодо яких було ухвалено вирок суду, переважно брали активну участь у порушенні громадського порядку, але не виступали його організаторами. Із 15 досліджених справ у 3 не вказано рівень освіти засудженого, проте 13 осіб мають середню або професійно-технічну освіту, що є характерною ознакою більшості злочинів проти громадського порядку та моральності, 27 % осіб одружені, 100 % офіційно працевлаштовані. А. О. Войтко звертає увагу на те, що передусім учиненню групових порушень громадського порядку сприяє: обстановка безкарності (32,3 %), що виникає через несвоєчасність вжиття заходів підрозділами Національної поліції України (47,5 %), недосконалість кримінального законодавства (51,6 %), невідповідність покарання тяжкості вчиненого злочину (66,7 %) [12, с. 10; 13, с. 221].

2. Щодо масових заворушень, то суб'єктом є фізична осудна особа, яка на момент його вчинення досягла 16 років [7]. Як і у випадку з груповим порушенням громадського порядку, часто суб'єктом злочину вважається лише особа, яка виступила організатором або активним учасником. Загалом стан таких небезпечних злочинів, як масові заворушення неодмінно потребує значної уваги. Після зростання на тлі загострення суспільно-політичної ситуації в країні у 2014 р.

з 5 до 148 зареєстрованих випадків кількість масових заворушень скоротилася і вже декілька років залишається відносно стабільною [14, с. 96]. Щодо засуджених за ст. 294 КК України було проведено дослідження усіх вироків суду за період 2018–2021 рр. Відповідно до даних Єдиного державного реєстру судових рішень у вказаний період було зареєстровано 21 вирок за кримінальні правопорушення у вигляді масових заворушень. З кримінологічної точки зору, суб'єктом цього злочину є чоловіки, що логічно з огляду на особливості об'єктивної сторони складу злочину. У контексті розглянутих вироків можна зробити висновок про наявність політичних мотивів. Із загальної кількості у 21 вирок за досліджуваний період 15 пов'язані з учиненням масових заворушень за часів Революції Гідності переважно в південно-східних регіонах України.

Емоційний стан більшості учасників масових заворушень характеризується високим рівнем емоційного напруження, відчуттям єдності учасників натовпу, а також безкарності, впливає на здатність особи мислити критично, керувати своїми діями [15, с. 121]. Найбільш поширеними причинами виникнення масових заворушень є такі фактори: низький рівень життя, громадської безпеки, високий рівень злочинності, безробіття, соціальна напруга. Крім того, масове заворушення може спричинити застосування провокативних дій до учасників натовпу з метою активної насильницької діяльності. Особливістю масового заворушення, що вирізняє цей злочин з-поміж інших, є вчинення його натовпом [16, с. 156]. Як зазначає Т. П. Гусак, злочинні дії, що вчиняються особами у складі натовпу, визначаються умовами їх створення: неорганізоване проведення мітингів; недоліки в діяльності державних і громадських організацій; здатність людини піддаватися впливу радикально налаштованих учасників мітингів та на провокації; моральне формування особистості, зокрема прагнення до агресивного розв'язання конфлікту; доступність зброї для громадян; неадекватна відповідь силових структур на обстановку, що склалася; в екстремальних ситуаціях можливість застосування підручних засобів учасниками масових заворушень [17, с. 12]. Для типології злочинця властивою є схильність до вчинення групових дій – 35 % досліджених справ, наявність середньої або професійно-технічної освіти – 71 % проаналізованих справ із зазначенням рівня освіти злочинця. Для групового порушення громадського порядку та масових заворушень перебування у стані алкогольного сп'яніння (доведене в судовому порядку) не є характерною ознакою.

У питаннях запобігання та протидії груповому порушенню громадського порядку та масовим заворушенням заходи оперативних підрозділів доцільно об'єднати в такі групи: 1) заходи з виявлення ознак підготовки масових заворушень; 2) заходи із запобігання масовим заворушенням; 3) заходи з припинення масових заворушень; 4) заходи з розслідування масових заворушень [18, с. 242]. Для локальної протидії підрозділам Національної поліції України доцільно вдаватися до психологічного впливу на натовп, це може здійснюватися відкрито й демонстративно, наприклад через гучномовці, а може відбуватися наочно, шляхом поширення слухів, подачі в натовп потрібної інформації. В окремих випадках на натовп можливий вплив із застосуванням сили шляхом його блокування, локалізації, фізичного розосередження. Застосування сили стосовно натовпу повинне використовуватися у виняткових випадках, коли іншим способом запобігти шкідливим наслідкам його дій неможливо. Під час

припинення заворушень психологічний вплив на натовп ззовні рекомендується націлювати на периферію, увагу якої легше перемкнути і яка більше піддається впливу [19, с. 63–66].

3. Щодо закликів до вчинення дій, що загрожують громадському порядку, то суб'єктом кримінального правопорушення є фізична осудна особа, яка на момент його вчинення досягла 16 років. Характерним є виключно умисний характер діяння, що може проявлятися в публічних закликах до погромів, підпалів, знищення майна, захоплення будівель чи споруд, насильницького виселення громадян, що загрожують громадському порядку, а також розповсюдження, виготовлення чи зберігання з метою розповсюдження матеріалів такого змісту [7; 8, с. 363].

Одним із найменш досліджених видів злочинів проти громадського порядку є злочин, передбачений ст. 295 КК України, за який визначено відповідальність за публічні заклики до погромів, підпалів, знищення майна, захоплення будівель чи споруд, насильницького виселення чи зберігання з метою збуту матеріалів такого змісту [20, с. 252]. З огляду на те, що суб'єктивна сторона будь-якого складу кримінального правопорушення оцінюється крізь призму його об'єктивних ознак, визнаючи особу винуватою в учиненні публічних закликів, необхідно встановити, що вона усвідомлювала всі об'єктивні ознаки складу публічних закликів, у тому числі і власне їх публічність [21, с. 162].

Для дослідження особи злочинця, засудженого за заклики до вчинення дій, що загрожують громадському порядку, у відкритому доступі маємо лише один вирок для ознайомлення, а отже інформація в майбутньому потребуватиме коригування з урахуванням нових матеріалів справ. Крім того, можна стверджувати, що характерними ознаками є використання інтернет-мережі та наявність політичних мотивів. Суб'єктом такого злочину є чоловік, що вчиняє його вперше, має середню освіту, неодружений.

У питаннях запобігання та протидії Національна поліція України може офіційно заборонити та обмежити обіг конкретних інформаційних матеріалів, що містять пропаганду вчинення дій проти громадського порядку; проводити дезорганізаційні заходи через надання правдивої інформації у ЗМІ та соціальні мережі щодо дій організаторів, виконавців, пособників та підбурювачів злочину, справжньої їх мети, схем фінансування їхньої діяльності; оголошувати про те, що ведеться відеозйомка учасників натовпу, звертатися до активно налаштованих осіб з назвою конкретних прізвищ, імен, по батькові (зникає ілюзія анонімності дій); попереджувати учасників про можливість застосування сили та спеціальних засобів, затримання активних учасників і притягнення до відповідальності тощо [22, с. 93–94].

4. Щодо хуліганства, то воно є одним із найбільш небезпечних і дуже поширених злочинів, адже проявляється тільки у грубому порушенні громадського порядку, з мотивів явної неповаги до суспільства, супроводжується особливою зухвалістю та винятковим цинізмом. Будь-які інші види хуліганських дій утворюють адміністративний делікт [8, с. 364]. Грубість порушення громадського порядку визначається з урахуванням місця вчинення хуліганських дій, їх тривалості, кількості та характеристики потерпілих, ступеня порушення їхніх прав і законних інтересів тощо [23, с. 94]. Пленум Верховного Суду України (далі – ПВСУ) у своїй постанові «Про судову практику в справах про хуліганство» від 22 грудня 2006 р. № 104 додає до цього визначення, що порушення повинно бути

не тільки грубим, але й умисним (п. 3, абз. 1) [24]. У цьому ж пункті ПВСУ звернув увагу на необхідність відмежування дрібного хуліганства від кримінально караного діяння. Дрібне хуліганство, як зазначено в постанові, на відміну від кримінально караного, не супроводжується особливою зухвалістю або винятковим цинізмом [25, с. 353].

Також слід зауважити, що розширення криміналізації хуліганського мотиву відбулося вже у двох статтях КК України: ч. 2 ст. 297 та ч. 1 ст. 299. Тобто хуліганський мотив став не тільки кваліфікуючою, але й конструктивною ознакою відповідних складів злочинів [26, с. 143]. Відповідно до положень КК України суб'єктом такого злочину, внаслідок його небезпечності, є фізична осудна особа, яка на момент його вчинення досягла 14 років. Із суб'єктивної сторони характерною є наявність як прямого, так і непрямого умислу, поєданого з хуліганським мотивом [7]. Більшість криміналістів схиляються до думки, що хуліганський мотив існує і полягає в явній неповазі до суспільства, у свою чергу, психологи вважають некоректність назви «хуліганський мотив» та переконані, що це мотив самоствердження [10, с. 217].

Для хуліганства властива тенденція до постійного зниження загальної кількості виявлених правопорушень. Так, наприклад, у період з 2013 р. кількість хуліганських проявів знизилася більш ніж на 46,1 % [27, с. 143]. Найнижчі показники були у 2014 р. (-21,4 %), 2015 р. (-17,0 %) та 2020 р. (-26,1 %), у результаті чого їх кількість зменшилася із 6315 до 2513 випадків у 2020 р. Серед цих кримінальних правопорушень в останньому році аналізованого періоду 1780 діянь (70,8 %) були злочинами та 733 (29,2 %) – кримінальними проступками [14, с. 95]. На сьогодні частка вироків за хуліганство в загальній кількості злочинів проти громадського порядку та моральності становить 64 % за 2020 рік. Отже, хуліганство було й залишається найбільш розповсюдженим злочином розділу, незважаючи на скорочення частки вироків на 9,6 % за останні роки. Статистику хуліганства постійно поповнюють правопорушення, учинені під час проведення спортивних змагань (так зване «футбольне хуліганство»). Особливістю сучасних молодіжних футбольних угруповань України є те, що, з одного боку, вони сформовані на основі радянських футбольних традицій, а з іншого – їм притаманні ознаки британської та польської моделей, зокрема щодо чіткої ієрархічної побудови та поширення специфічної субкультури [1, с. 1, 12].

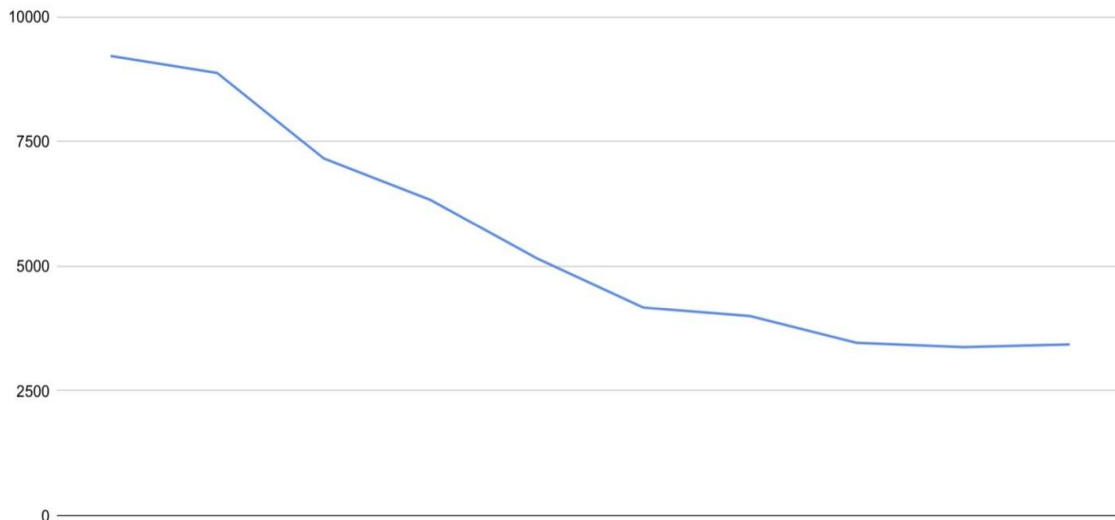
Для того щоб визначити найбільш точні особливості кримінологічної характеристики особи злочинця, нами було проведено дослідження всіх вироків суду за цією статтею у 2020 році. Відповідно до даних Єдиного державного реєстру судових рішень, у вказаний період було зареєстровано 786 вироків. Із кримінологічної точки зору, суб'єктом цього злочину є переважно чоловіки – 75 %, зазвичай у віці від 18 до 39 років [28, с. 127]. Серед досліджених більшість осіб неодружені, у 83 % немає офіційного місця працевлаштування, а 88 % мають середню або професійно-технічну освіту. Хуліганам притаманні такі риси, як агресивність, рішучість, самовпевненість через фізичну перевагу, неконтрольованість дій, потяг до алкогольних напоїв, що є характерним для чоловіків. Злочинні переконання та антисоціальні дії є менш властивими для жінок [29, с. 145]. Особливістю жіночого хуліганства, на думку Д. А. Демчишина, є те, що воно вчиняється групою осіб або з «ідейних спонукань» [28, с. 126].

Хоча загальний рівень рецидиву є достатньо високим та становить близько 15 % (за альтернативними дослідженнями – 33,3 % мали незняту чи непогашену

судимість), більшість учиняють злочин уперше та спонтанно [29, с. 148]. Злісне хуліганство налічує близько 15 % від загального числа реєстрованих хуліганських дій та пов'язане із застосуванням зброї або предметів, використовуваних як зброя [30, с. 207]. Так, 36 % виявлених випадків хуліганства були вчинені у стані алкогольного сп'яніння (В. В. Шаблистий та О. А. Галемін, посилаючись на дані Державної судової адміністрації України, указують на більш ніж 90 %), що є найвищим показником серед досліджених злочинів. Учинення злочину групою осіб не є характерним для засуджених за порушення положень ст. 296 та складає лише 8 % [31, с. 83–84]. Серед злочинів, учинених у співучасті, 32,0 % осіб можна назвати активними учасниками, 7,6 % – другорядними особами, 6,6 % – лідерами [29, с. 150]. За даними дослідження В. В. Артюхової, встановлено, що на момент учинення злочину 1,5 % (від загальної кількості засуджених) перебували на обліку з діагнозом «розлад психіки й поведінки внаслідок вживання алкоголю» в спеціалізованих лікувальних установах, 1,5 % – з діагнозом «хронічний алкоголізм». Варто звернути увагу на стан психічного здоров'я винуватих: 93,1 % засуджених були психічно здоровими, 6,9 % – страждали на психічні захворювання чи розлади [29, с. 148]. В основі хуліганських спонукань лежить прагнення показати навмисно-показне нехтування оточенням, суспільством, особистою гідністю людини, її працею, явно протиставити свою поведінку вимогам громадського порядку, бажання показати свою грубу силу, жорстокість, п'яну завзятість, познущатися над беззахисним, у зухвалій формі кинути виклик суспільній моралі й інші ниці прагнення [32, с. 769].

У питаннях запобігання хуліганству потрібно застосовувати сукупність засобів і заходів, спрямованих на усунення детермінаційного комплексу, та фонових явищ, що провокують хуліганські дії, котрі здійснюються спеціальними органами, організаціями та установами. До таких заходів можна віднести ведення картографічного обліку місць, у яких найбільш часто було вчинено хуліганство, кримінологічного обліку та прогнозування кримінальних правопорушень, виховна робота з особами з високим віктимним індексом тощо [28, с. 383]. Щодо «футбольного хуліганства» необхідним є запровадження спеціальної підготовки «спотерів», уповноважених на охорону громадського (публічного) порядку на стадіонах, з-поміж працівників правоохоронних органів; запровадження «футбольної розвідки» з використанням негласних оперативних та оперативно-технічних заходів із метою відвернення та припинення злочинів; створення автоматизованої бази даних футбольних уболівальників, схильних до вчинення злочинів та інших правопорушень тощо [1, с. 13].

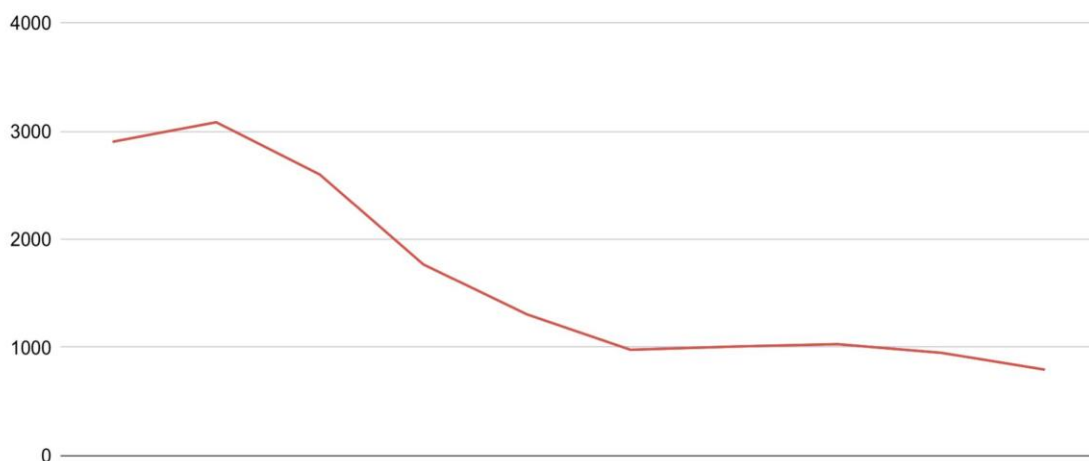
Загалом із 624 досліджених вироків за злочини проти громадського порядку лише у 62 (59 з яких за хуліганство) судді призначили покарання у вигляді позбавлення волі на строк від 2 до 11 років залежно від обставин справи. У 353 випадках судді звільнили засудженого від відбування покарання з випробуванням з іспитовим строком від 1 до 3 років, у 195 випадках було застосовано штраф. Менш популярним є застосування примусових заходів виховного характеру, арешту та обмеження волі, які були використані лише декілька разів та не мають системного характеру. Також у процесі дослідження кримінологічної характеристики було проведено загальний аналіз кількісно-якісних показників злочинів проти громадського порядку в період з 2010 по 2020 роки на території України (рис. 1) [33, с. 133].

*За даними аналітичних матеріалів Робочої групи з розвитку кримінального права за авторством М. В. В'юника, М. В. Карчевського, О. Д. Арланової.

Рис. 1. Динаміка злочинності у сфері громадського порядку у період з 2010 по 2020 рр.

Відповідно до графіку динаміка злочинності характеризується загальною тенденцією до зниження з відносно стабільними показниками останніх років. Це частково пояснюється тим, що з 2014 року уряд не може отримати повноцінних даних щодо кількості засуджених осіб на території АР Крим, частини Донецької та Луганської областей, до того ж нормативно-правові акти незаконних формувань так само, як їх правоохоронна та судова системи, не визнаються Україною. Наголосимо, що схожі показники було отримано й під час дослідження динаміки судимості (рис. 2) [34, с. 45–48].

*За даними вебсайту <https://reyestr.court.gov.ua> Єдиного державного реєстру судових рішень

Рис. 2. Динаміка судимості у сфері громадського порядку у період з 2010 по 2020 рр.

Дослідження кількості виявлених правопорушень свідчить про те, що в період соціально-політичних перетворень в Україні 2013–2014 рр. кількість зареєстрованих випадків хуліганства зменшилася, а випадки групового порушення

громадського порядку, масових заворушень та закликів до вчинення дій, що загрожують громадському порядку, значно зросли (таблиця 1).

Таблиця 1

**Співвідношення кількості виявлених кримінальних правопорушень
за злочини проти громадського порядку й кількості вироків суду
в період з 2011 р. по 2021 р.**

Стаття / Роки		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ст. 293	Кількість виявлених	7	2	6	38	22	13	15	21	16	–
	Кількість вироків	0	0	8	5	0	0	11	20	14	1
Ст. 294	Кількість виявлених	0	0	5	148	24	9	8	12	11	–
	Кількість вироків	0	0	1	9	12	6	12	9	4	8
Ст. 295	Кількість виявлених	0	0	5	10	5	5	4	1	4	–
	Кількість вироків	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Ст. 296	Кількість виявлених	8866	7159	6315	4962	4120	3973	3437	3344	3401	–
	Кількість вироків	2900	3082	2590	1753	1294	973	986	1002	933	786

* За даними вебсайту Єдиного державного реєстру судових рішень (<https://reyestr.court.gov.ua>) та аналітичних матеріалів Робочої групи з розвитку кримінального права (автори: М. В. В'юник, М. В. Карчевський, О. Д. Арланова).

З цього приводу П. В. Міненко зазначав, що хуліганство є таким показником злочинності, з яким пов'язана динаміка та структура не лише правопорушень розділу, до якого воно належить, але й інших злочинів з ознаками насильства, адже зменшення кількості осіб, засуджених за хуліганство, є показником збільшення осіб, засуджених за вчинення більш тяжких злочинів [35, с. 68]. Відповідно до аналітичних матеріалів за авторством М. В. В'юника, М. В. Карачевського та О. Д. Арланової, питома вага особливо тяжких злочинів у загальній структурі злочинності в Україні за останні 10 років збільшилася з 2,4 % до 3,5 %. Зважаючи на зменшення кількості вироків за хуліганство в той самий період, можна стверджувати про часткову обгрунтованість тези, висунутої вченим [33, с. 17].

Щодо запобігання злочинам проти громадського порядку підтримуємо позицію В. В. Голіни, що для ефективної протидії злочинності недоцільно впливати на тіло, плоть злочинця (жорстокі, нелюдські покарання); потрібно змінити духовний стан людини, а це можливо шляхом усунення подразників, які

посилюють людські пристрасті й ведуть до нераціональної поведінки [36, с. 14; 29, с. 184].

Згідно з ч. 1 ст. 1 Закону України «Про Національну поліцію» Національна поліція України (поліція) є центральним органом виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки й порядку. Указані положення були доповнені у правах та обов'язках поліцейських. Так, за ст. 36 працівник поліції уповноважений вимагати від особи (осіб) залишити визначене місце на певний строк або заборонити чи обмежити особам доступ до визначеної території або об'єктів, якщо це необхідно для забезпечення публічної безпеки й порядку. Згідно зі ст.ст. 44 та 45 він також наділений правом застосовувати фізичну силу або ж спеціальні засоби (наприклад, речовини сльозогінної та дратівної дії, гумові та пластикові кийки, водомети тощо можуть бути застосованими для припинення групового порушення громадської безпеки й порядку чи масових заворушень) [37].

Залежно від специфіки, функцій, посадових (функціональних) обов'язків, що покладені на поліцейських, підрозділи у штаті мають відділення, взводи, роти швидкого реагування, які призначені для безпосереднього проведення спеціальних поліцейських операцій з припинення злочинів, пов'язаних із високим ступенем суспільної небезпеки та вчиненням збройного опору, а також для здійснення відповідно до компетенції заходів у сфері протидії злочинності, що пов'язані з підвищеною загрозою для життя і здоров'я поліцейських та потребують від поліцейських високого рівня фізичної і професійної підготовленості, уміння впевнено діяти в екстремальних умовах [38, с. 41–42].

З урахуванням кримінологічної характеристики злочинів проти громадського порядку важливим є розширення позитивного досвіду ситуативного запобігання, серед іншого, організація заходів, що призводять до збільшення зусиль злочинців для вчинення протиправних дій (зміцнення об'єктів посягань, контроль доступу до приміщень, перешкоджання злочинцям) та заходів щодо зменшення числа ситуацій, які провокують вчинення злочинів (зменшення розчарування та стресу серед містян, уникнення суперечок у громадському просторі, зменшення спокус та збуджень серед городян, нейтралізація тиску на молодих людей з боку однопілітків, несприяння повторенню протиправної поведінки) [39, с. 82].

Вагомим є і належне фінансування новітніх технологій штучного інтелекту, серед яких розпізнавання облич, використання безпілотних літальних апаратів, комп'ютерне прогнозування кримінальних правопорушень тощо [40, с. 130–132]. Для прикладу: проєкт «Безпечне місто» створено для того, щоб посилити безпеку громадян за допомогою камер відеоспостереження, у тому числі з функцією розпізнавання облич людей та об'єктів, його активно запроваджують у містах нашої держави, зокрема у Львові, Івано-Франківську, Києві, Запоріжжі, Харкові, Дніпрі, Вінниці та ін. [41, с. 250–251]. На сьогодні внаслідок швидкого розвитку процесів інформатизації, комп'ютеризації питання впровадження і використання нових інформаційно-комунікаційних технологій є головною умовою покращення роботи підрозділів Національної поліції України та функціонування правоохоронної системи загалом. Проте низький рівень володіння співробітниками відповідними інформаційними ресурсами та навичками роботи з новою технікою або новітніми системами не дозволяє належним чином організувати роботу з протидії злочинності [42, с. 175].

З огляду на спонтанний характер більшості злочинів досліджуваної групи, значущим є не лише аналіз заходів запобігання, а й аналіз оперативного реагування. Одним із необхідних напрямів удосконалення заходів боротьби із злочинами проти громадського порядку є застосування передових європейських практик, що має вагомим значення для забезпечення прав та інтересів громадян і є важливим напрямом реалізації Угоди про асоціацію України та Європейського Союзу. Цікавим є досвід скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки, що передбачає попередження насильства під час масових заходів шляхом постійного спілкування з натовпом, ретельного планування та аналізу ризиків. При цьому ключовим елементом усієї концепції є деескалація, яка включає чотири основні складові: 1) володіння інформацією про те, хто бере участь у масовому зібранні; 2) уміння розрізняти групи, що входять до складу натовпу, та визначати ризики; 3) постійний діалог з організаторами заходу і власне учасниками масового зібрання; 4) сприяння [43, с. 124–126].

Незважаючи на тривале реформування органів поліції, укомплектування їх новими кадрами та підвищення матеріально-технічного забезпечення, потребує покращення і діяльність із забезпечення належного стану правопорядку та підвищення рівня ефективності захисту суспільства від протиправних посягань. Такого підвищення якості діяльності поліції, зокрема і щодо своєчасного реагування на кримінальні прояви, можна досягти шляхом кількісного збільшення нарядів поліції, посилення патрулювання громадських місць, нагляду за проблемним контингентом населення, застосування технічних засобів фіксування стану правопорядку та оперативного виклику [29, с. 193–194].

Для визначення цільових орієнтирів діяльності поліції велике значення має законодавче закріплення вимог, згідно з якими ця діяльність повинна здійснюватися в тісній співпраці та взаємодії з територіальними громадами на засадах партнерства, спрямовуватися на задоволення їхніх потреб, планування цієї діяльності має відбуватися з урахуванням проблем територіальних громад (ч. 2 ст. 11 Закону України «Про Національну поліцію») [37]. Оскільки представництво інтересів територіальних громад та прийняття рішень від їх імені реалізується органами місцевого самоврядування, зазначені положення Закону додатково вказують на потребу дієвої взаємодії поліції з цими органами [44, с. 81–82]. Тому виникає необхідність належного законодавчого закріплення поняття органів охорони правопорядку, адже відсутність єдиного розуміння негативно позначається на їхній ефективності, на утвердженні правозаконності й правопорядку в усіх сферах суспільного життя [45, с. 108].

Висновки. Отже, злочини проти громадського порядку є складною, соціально небезпечною категорією, що характеризується загальною тенденцією до зниження кількості зареєстрованих випадків, хоча і має відносно стабільні показники останніх років. Кримінологічна характеристика досліджуваної групи злочинів указує на необхідність вироблення та постійної модернізації заходів запобігання та протидії, найбільш ефективними серед яких є психологічний вплив на натовп, застосування сили шляхом його блокування, локалізації, фізичного розосередження, дезорганізаційні заходи через надання правдивої інформації у ЗМІ та соціальні мережі щодо дій організаторів, виконавців, пособників та підбурювачів злочину, справжньої їх мети, схем фінансування їхньої діяльності, ведення картографічного обліку місць, у яких найбільш часто було вчинено

хуліганство, кримінологічного обліку та прогнозування кримінальних правопорушень.

З метою вдосконалення діяльності підрозділів Національної поліції України пропонується використання скандинавського досвіду забезпечення публічної безпеки, що передбачає акцентуалізацію на деескалації, попередження насильства шляхом постійного спілкування з натовпом, ретельного планування та аналізу ризиків, урізноманітнення спектра новітніх технологій, що застосовуються підрозділами Національної поліції України, серед яких розпізнавання облич, використання безпілотних літальних апаратів, комп'ютерне прогнозування кримінальних правопорушень, подальше розширення списку населених пунктів з успішною реалізацією проєкту «Безпечне місто». Обов'язковим аспектом ефективного впровадження нових технологій забезпечення громадського порядку є постійне підвищення кваліфікації та практичних навичок співробітників Національної поліції України.

Список використаних джерел

1. Рудик М. М. Запобігання злочинам, що вчиняються молодіжними футбольними угрупованнями в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2016. 21 с.
2. Кримінально-виконавче право. Словник-довідник / автори-упорядники: С. Ф. Денисов, Т. А. Денисова, М. В. Пузиревський. Чернігів : Десна Поліграф, 2020. 712 с.
3. Голина В. В., Маршуба М. О. Криминологическая характеристика личности несовершеннолетнего корыстно-насильственного преступника в Украине : монографія. Харьков : Право, 2014. 280 с.
4. Про затвердження Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі Міністерства внутрішніх справ України : наказ від 11.11.2010 № 550. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1219-10> (дата звернення: 21.11.2021).
5. Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції : наказ від 28.07.2017 № 650. Дата оновлення: 11.08.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-17> (дата звернення: 21.11.2021).
6. Артюхова В. В. Про кримінально-правове поняття «громадський порядок». *Кримінально-правові та криминологічні засоби протидії злочинам проти громадської безпеки та публічного порядку* : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф. до 25-річчя ХНУВС (18 квіт. 2019 р., м. Харків). Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2019. С. 28–30.
7. Кримінальний кодекс України : закон, кодекс від 05.04.2001 р. № 2341-III. Дата оновлення: 04.10.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 22.10.2021).
8. Кримінальне право України: Особлива частина : підручник / Ю. В. Баулін та ін.; за заг. ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. 4-те вид. Харків : Право, 2010. 608 с.
9. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / А. М. Бойко та ін.; за ред. М. І. Мельника. Київ : Юрид. думка, 2012. 1316 с.
10. Кузнецов В. В. Кримінально-правова охорона громадського порядку та моральності : дис. ... док. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2013. 473 с.
11. Олійничук Р. П. Кримінально-правова характеристика групового порушення громадського порядку : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2011. 251 с.
12. Войтко А. О. Криміналістична характеристика та розслідування групового порушення громадського порядку : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2020. 20 с.
13. Усаткін Д. Г. Криміналістичний аналіз особи злочинця під час розслідування групового порушення громадського порядку. *Право і суспільство*. 2021. № 2. С. 218–223.
14. Вербенський М. Г., Кулик О. Г., Наумова І. В. Кримінальна ситуація в Україні: основні тенденції: 2020 рік : монографія / за заг. ред. М. Г. Вербенського. Вінниця : ТВОРИ, 2021. 144 с.
15. Дячкін М. О. Суб'єктивна сторона злочину масові заворушення. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 1. С. 118–122.
16. Пустовий О. О. Оперативно-розшукова характеристика масових заворушень. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 4. С. 153–162.
17. Гусак Т. П. Протидія злочинним діянням, що вчиняються особами у складі натовпу : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2015. 26 с.

18. Грібов М. Л., Пустовий О. О. Заходи оперативних підрозділів з протидії масовим заворушенням. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 2. С. 231–247.
19. Психологія натовпу й управління ним при виконанні службово-бойових завдань : навч. посіб. / І. І. Приходько та ін. Харків : НА НГУ, 2015. 250 с.
20. Горох А. О. Відмежування закликів до вчинення дій, що загрожують громадському порядку від суміжних злочинів. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. Вип. 5. С. 251–254.
21. Гапончук В. В. Кримінально-правова протидія публічним закликам до вчинення злочинних дій : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2021. 272 с.
22. Капуста А. С., Олішевський О. В. Заходи протидії закликам до вчинення дій, що загрожують громадському порядку. *Кримінально-правові та кримінологічні засоби протидії злочинам проти громадської безпеки та публічного порядку* : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф. до 25-річчя ХНУВС (18 квіт. 2019 р., м. Харків). Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ. 2019. С. 93–94.
23. Коропатов О. М. Деякі питання розмежування хуліганства від дрібного хуліганства. *Кримінально-правові та кримінологічні заходи протидії злочинності* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (25 лист. 2016 р., м. Одеса). Одеса : ОДУВС, 2016. С. 94–95.
24. Про судову практику в справах про хуліганство : постанова Пленуму Верховного Суду України від 22 грудня 2006 р. № 10. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va010700-06> (дата звернення: 19.11.2021).
25. Борисов В. І. Лекція за темою: «Кримінальна відповідальність за хуліганство (стаття 296 КК України)». *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2020. № 1. С. 351–371.
26. Чупринський Б. О. Кримінальна відповідальність за хуліганство: порівняльно-правовий аспект. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2012. Вип. 18. С. 142–144.
27. Голіна В. В. Зменшення можливостей вчинення злочинів: стратегічний підхід : монографія. Харків : Право, 2020. 287 с.
28. Демчишин Д. А. Кримінологічна характеристика та запобігання хуліганству в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Маріуполь, 2021. 286 с.
29. Артюхова В. В. Хуліганство: кримінально-правове та кримінологічне пізнання : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2020. 313 с.
30. Войтко А. О. Поняття та генезис виникнення групового порушення громадського порядку. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. Вип. 1. С. 206–209.
31. Шаблистий В. В., Галемін О. А. Кримінальна відповідальність за хуліганство, пов'язане з опором особам, наділим владними повноваженнями під час виконання службових обов'язків, чи іншим громадянам, що припиняли хуліганські дії : монографія. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 164 с.
32. Кірінко О. В. Хуліганство: психолого-юридична характеристика. *Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку державності та права* : матер. міжнар. наук. конф. (30 листопада 2012 р., м. Одеса). Т. 1 / відп. за випуск д. ю. н., проф. В. М. Дрьомін; Націон. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса : Фенікс, 2012. С. 768–770.
33. В'юнник М. В., Карчевський М. В., Арланова О. Д. Кримінально-правове регулювання в Україні: реалії та перспективи (аналітичні матеріали) / упоряд. Ю. В. Баулін. Харків : Право, 2020. 212 с.
34. Заїка Д. Є. Дослідження динаміки злочинності у сфері громадського порядку та моральності в Україні за 2011–2021 роки. *Актуальні дослідження правової та історичної науки* : матеріали Міжн. наук.-практ. інтерн. конф. (10 лютого 2021 року, м. Тернопіль). Вип. 29. Тернопіль, 2021. С. 45–48.
35. Миненко П. В. Исправление осужденных за преступления против общественной безопасности в целях предупреждения специального рецидива : дис. ... канд. юрид. наук. Ростов-на-Дону : Краснодар. ун-т МВД России, 2009. 233 с.
36. Голіна В. В. Запобігання злочинності (теорія і практика) : навч. посіб. Харків : Нац. юрид. акад. України, 2011. 120 с.
37. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. Дата оновлення: 08.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 14.11.2021).
38. Організація охорони публічного порядку : навч. посібник / за ред. В. А. Кулікова. Київ : ФОРМ МАСЛАКОВ, 2019. 164 с.
39. Кулик О. Г. Теоретичні засади ситуативного запобігання злочинам. *Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення* : матеріали міжвідом. наук.-

- практ. круглого столу (04 листопада 2021 р., м. Київ). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. С. 81–84.
40. Шевчук Т. А., Свистун Я. В. Використання штучного інтелекту у протидії злочинності. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2021. № 2. С. 128–134.
 41. Продан Т. В. Превенція вуличної злочинності. *Протидія злочинності і корупції: міжнародні стандарти та досвід України* : збірник тез міжнародної конференції (22 вересня 2021 р., м. Харків). Харків : Юрайт, 2021. С. 250–253.
 42. Крижна Л. В. Інформаційні технології в підрозділах Національної поліції України. *Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення* : матеріали міжвідом. наук.-практ. круглого столу (04 листоп. 2021 р., м. Київ). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. С. 73–75.
 43. Ульянов О. І., Ніколаєв О. Т., Бахчеван Є. Ф. Запровадження скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів у діяльності Національної поліції України. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2021. № 1. С. 123–131.
 44. Вітвіцький С. С., Захарченко А. М. Правова основа взаємодії органів і підрозділів Національної поліції з органами місцевого самоврядування у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2021. № 1. С. 80–94.
 45. Орлов В. А. Недержавні форми охорони правопорядку в Україні: конституційно-правовий вимір. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2021. № 1. С. 107–115.

References

1. Rudyk, M. M. (2016). Zapobihannia zlochynam, shcho vchyniautsia molodizhnymy futbolnymy uhrupovanniamy v Ukraini [Prevention of crimes committed by youth football groups in Ukraine] : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.08. Kharkiv. 21 s. [in Ukrainian].
2. Kryminalno-vykonavche pravo. Slovnnyk-dovidnyk [Criminal executive law. Dictionary-reference] / avtory-uporiadnyky: S. F. Denysov, T. A. Denysova, M. V. Puzyrevskiy. Chernihiv : Desna Polihraf, 2020. 712 s. [in Ukrainian].
3. Golina, V. V., Marshuba, M. O. (2014). Kriminologicheskaya harakteristika lichnosti nesovershennoletnego korystno-nasil'stvennogo prestupnika v Ukraine [Criminological characteristics of the personality of a selfish and violent juvenile criminal in Ukraine] : monografiya. Kharkov : Pravo. 280 s. [in Russian].
4. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro sluzhbu dilnychnykh inspektoriv militsii v systemi Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy [On approval of the Regulations on the service of district police inspectors in the system of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine] : nakaz vid 11.11.2010 № 550. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1219-10> (data zvernennia: 21.11.2021) [in Ukrainian].
5. Pro zatverdzhennia Instruksii z orhanizatsii diialnosti dilnychnykh ofitseriv politsii [On approval of the Instruction on the organization of activities of district police officers] : nakaz vid 28.07.2017 № 650. Data onovlennia: 11.08.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-17> (data zvernennia: 21.11.2021) [in Ukrainian].
6. Artiukhova, V. V. (2019). Pro kryminalno-pravove poniattia «hromadskyi poriadok» [On the criminal law concept of "public order"]. *Kryminalno-pravovi ta kryminolohichni zasoby protydii zlochynam proty hromadskoi bezpeky ta publichnoho poriadku* : zb. tez dop. Mizhnar. nauk.-prakt. konf. do 25-richchia KhNUVS (18 kvit. 2019 r., m. Kharkiv). Kharkiv : Kharkiv. nats. un-t vnutr. sprav. S. 28–30 [in Ukrainian].
7. Kryminalnyi kodeks Ukrainy [Criminal Code of Ukraine] : zakon, kodeks vid 05.04.2001 r. № 2341-III. Data onovlennia: 04.10.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (data zvernennia: 22.10.2021) [in Ukrainian].
8. Kryminalne pravo Ukrainy: Osoblyva chastyna : pidruchnyk [Criminal law of Ukraine: Special part : textbook] / Yu. V. Baulin ta in.; za zah. red. V. V. Stashysa, V. Ya. Tatsiia. 4-te vyd. Kharkiv : Pravo, 2010. 608 s. [in Ukrainian].
9. Naukovo-praktychnyi komentar Kryminalnoho kodeksu Ukrainy [Scientific and practical commentary on the Criminal Code of Ukraine] / A. M. Boiko ta in.; za red. M. I. Melnyka. Kyiv : Yuryd. dumka, 2012. 1316 s. [in Ukrainian].
10. Kuznetsov, V. V. (2013). Kryminalno-pravova okhorona hromadskoho poriadku ta moralnosti [Criminal and legal protection of public order and morality] : dys. ... dok. yuryd. nauk : 12.00.08. Kyiv. 473 s. [in Ukrainian].

11. Oliinychuk, R. P. (2011). Kryminalno-pravova kharakterystyka hrupovoho porushennia hromadskoho poriadku [Criminal-legal characteristics of group violation of public order]: dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.08. Kyiv. 251 s. [in Ukrainian].
12. Voitko, A. O. (2020). Kryminalistychna kharakterystyka ta rozsliduvannia hrupovoho porushennia hromadskoho poriadku [Forensic characterization and investigation of group violation of public order]: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.09. Kyiv. 20 s. [in Ukrainian].
13. Usatkin, D. H. (2021). Kryminalistychnyi analiz osoby zlochyntsia pid chas rozsliduvannia hrupovoho porushennia hromadskoho poriadku [Forensic analysis of the identity of the offender during the investigation of a group violation of public order]. *Pravo i suspilstvo*. № 2. S. 218–223 [in Ukrainian].
14. Verbenskyi, M. H., Kulyk, O. H., Naumova, I. V. (2021). Kryminalna sytuatsiia v Ukraini: osnovni tendentsii: 2020 rik : monohrafiia [Criminal situation in Ukraine: main trends: 2020 : monograph] / za zah. red. M. H. Verbenskoho. Vinnytsia : TVORY. 144 s. [in Ukrainian].
15. Diachkin, M. O. (2017). Subiektyvna storona zlochynu masovi zavorushennia [The subjective side of the crime is mass riots]. *Aktualni problemy vitchyznianoï yurysprudentsii*. № 1. S. 118–122 [in Ukrainian].
16. Pustovyi, O. O. (2017). Operatyvno-rozshukova kharakterystyka masovykh zavorushen [Operational and investigative characteristics of mass riots]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav*. № 4. S. 153–162 [in Ukrainian].
17. Husak, T. P. (2015). Protydiia zlochynnym diianiam, shcho vchyniautsia osobamy u skladi natovpu [Counteraction to criminal acts committed by persons in the crowd]: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.08. Kyiv. 26 s. [in Ukrainian].
18. Hribov, M. L., Pustovyi, O. O. (2017). Zakhody operatyvnykh pidrozdiliv z protydii masovym zavorushenniam. *Yurydychnyi chasopys Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav*. № 2. S. 231–247 [in Ukrainian].
19. Psykholohiia natovpu y upravlinnia nym pry vykonanni sluzhbovo-boiovykh zavdan : navch. posib. [Psychology of the crowd and its management in the performance of combat missions : textbook] / I. I. Prykhodko ta in. Kharkiv : NA NHU, 2015. 250 s. [in Ukrainian].
20. Horokh, A. O. (2016). Vidmezhuvannia zaklykiv do vchynennia dii, shcho zahrozhuiut hromadskomu poriadku vid sumizhnykh zlochyniv [Distinguish calls to commit acts that threaten public order from related crimes]. *Naukovyi visnyk publichnoho ta pryvatnoho prava*. Vyp. 5. S. 251–254 [in Ukrainian].
21. Haponchuk, V. V. (2021). Kryminalno-pravova protydiiia publichnym zaklykam do vchynennia zlochynnykh dii [Criminal-legal counteraction to public appeals to commit criminal acts]: dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.08. Kyiv. 272 s. [in Ukrainian].
22. Kapusta, A. S., Olishevskiy, O. V. (2019). Zakhody protydii zaklykam do vchynennia dii, shcho zahrozhuiut hromadskomu poriadku. *Kryminalno-pravovi ta kryminolohichni zasoby protydii zlochynam proty hromadskoi bezpeky ta publichnoho poriadku : zb. tez dop. Mizhnar. nauk.-prakt. konf. do 25-richchia KhNUVS (18 kvit. 2019 r., m. Kharkiv) [Criminal and criminological means of counteracting crimes against public safety and public order : Proceedings of the Scientific and Practical Conference]*. Kharkiv : Kharkiv. nats. un-t vnutr. sprav. S. 93–94 [in Ukrainian].
23. Koropatov, O. M. (2016). Deiaki pytannia rozmezhuvannia khulihanstva vid dribnoho khulihanstva [Some issues of distinguishing hooliganism from petty hooliganism]. *Kryminalno-pravovi ta kryminolohichni zakhody protydii zlochynnosti : materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (25 lyst. 2016 r., m. Odesa)*. Odesa : ODUVS. S. 94–95 [in Ukrainian].
24. Pro sudovu praktyku v spravakh pro khulihanstvo [On judicial practice in cases of hooliganism]: postanova Plenumu Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 22 hrudnia 2006 r. № 10. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va010700-06> (data zvernennia: 19.11.2021) [in Ukrainian].
25. Borysov, V. I. (2020). Lektsiia za temoiu: «Kryminalna vidpovidalnist za khulihanstvo (stattia 296 KK Ukrainy)» [Lecture on the topic: "Criminal liability for hooliganism (Article 296 of the Criminal Code of Ukraine)"]. *Visnyk Asotsiatsii kryminalnoho prava Ukrainy*. № 1. S. 351–371 [in Ukrainian].
26. Chuprynskyi, B. O. (2012). Kryminalna vidpovidalnist za khulihanstvo: porivnialno-pravovy aspekt [Criminal liability for hooliganism: comparative legal aspect]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu* Vyp. 18. S. 142–144 [in Ukrainian].
27. Holina, V. V. (2020). Zmenshennia mozhlivosti vchynennia zlochyniv: stratehichni pidkhid : monohrafiia [Reducing the possibility of committing crimes: a strategic approach : a monograph]. Kharkiv : Pravo. 287 s. [in Ukrainian].

28. Demchyshyn, D. A. (2021). Kryminolohichna kharakterystyka ta zapobihannia khulihanstvu v Ukraini : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.08 [Criminological characteristics and prevention of hooliganism in Ukraine]. Mariupol. 286 s. [in Ukrainian].
29. Artiukhova, V. V. (2020). Khulihanstvo: kryminalno-pravove ta kryminolohichne piznannia [Hooliganism: criminal law and criminological knowledge] : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.08. Kyiv. 313 s. [in Ukrainian].
30. Voitko, A. O. (2017). Poniattia ta henezys vynyknennia hrupovoho porushennia hromadskoho poriadku [The concept and genesis of group violations of public order]. *Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk*. Vyp. 1. S. 206–209 [in Ukrainian].
31. Shablysty, V. V., Halemin, O. A. (2017). Kryminalna vidpovidalnist za khulihanstvo, poviazane z oporom osobam, nadilenyim vladnymy povnovazhenniamy pid chas vykonannia sluzhbovykh oboviazkiv, chy inshym hromadianam, shcho prypyniali khulihanski dii : monohrafiia [Criminal liability for hooliganism related to resistance to persons endowed with power in the performance of official duties or other citizens who have stopped hooliganism : a monograph]. Dnipro : Dniprop. derzh. un-t vnutr. sprav. 164 s. [in Ukrainian].
32. Kirinko, O. V. (2012). Khulihanstvo: psykholoho-yurydychna kharakterystyka [Hooliganism: psychological and legal characteristics]. *Teoretychni ta praktychni problemy zabezpechennia staloho rozvytku derzhavnosti ta prava* : mater. Mizhnar. nauk. konf. (30 lystopada 2012 r., m. Odesa). T. 1 / vidp. za vypusk d. yu. n., prof. V. M. Dromin; Natsion. un-t «Odeska yurydychna akademiia». Odesa : Feniks. S. 768–770 [in Ukrainian].
33. Viunyk, M. V., Karchevskiy, M. V., Arlanova, O. D. (2020). Kryminalno-pravove rehuliuвання v Ukraini: realii ta perspektyvy (analytychni materialy) [Criminal law regulation in Ukraine: realities and prospects (analytical materials)] / uporiad. Yu. V. Baulin. Kharkiv : Pravo. 212 s. [in Ukrainian].
34. Zaika, D. Ye. (2021). Doslidzhennia dynamiky zlochynnosti u sferi hromadskoho poriadku ta moralnosti v Ukraini za 2011–2021 roky [Study of the dynamics of crime in the field of public order and morality in Ukraine for 2011–2021]. *Aktualni doslidzhennia pravovoi ta istorychnoi nauky* : materialy Mizhn. nauk.-prakt. intern. konf. (10 liutoho 2021 roku, m. Ternopil). Vyp. 29. Ternopil. S. 45–48 [in Ukrainian].
35. Minenko, P. V. (2009). Ispravlenie osuzhdenykh za prestupleniya protiv obshchestvennoj bezopasnosti v celyah preduprezhdeniya special'nogo recidiva [Correction of convicts for crimes against public security in order to prevent special relapse] : dis. ... kand. yurid. nauk. Rostov-na-Donu : Krasnodar. un-t MVD Rossii. 233 s. [in Russian].
36. Holina, V. V. (2011). Zapobihannia zlochynnosti (teoriia i praktyka) : navch. posib. [Crime prevention (theory and practice) : textbook]. Kharkiv : Nats. yuryd. akad. Ukrainy. 120 s. [in Ukrainian].
37. Pro Natsionalnu politsiiu : Zakon Ukrainy vid 02.07.2015 № 580-8 [On the National Police : Law of Ukraine]. Data onovlennia: 08.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (data zvernennia: 14.11.2021) [in Ukrainian].
38. Orhanizatsiia okhorony publicznego poriadku : navch. posibnyk [Organization of protection of public order : textbook] / za red. V. A. Kulikova. Kyiv : FOP Maslakov, 2019. 164 s. [in Ukrainian].
39. Kulyk, O. H. (2021). Teoretychni zasady sytuatyvnoho zapobihannia zlochynam [Theoretical principles of situational crime prevention]. *Kryminolohichna teoriia i praktyka: dosvid, problemy sohodennia ta shliakhy yikh vyrishennia* : materialy mizhvidom. nauk.-prakt. kruhloho stolu (04 lystopada 2021 r., m. Kyiv). Kyiv : Nats. akad. vnutr. sprav. S. 81–84 [in Ukrainian].
40. Shevchuk, T. A., Svystun, Ya. V. (2021). Vykorystannia shtuchnoho intelektu u protydii zlochynnosti [The use of artificial intelligence in combating crime]. *Visnyk kryminolohichnoi asotsiatsii Ukrainy*. № 2. S. 128–134 [in Ukrainian].
41. Prodan, T. V. (2021). Preventsiia vulychnoi zlochynnosti [Prevention of street crime]. *Protydiia zlochynnosti i koruptsii: mizhnarodni standarty ta dosvid Ukrainy* : zbirnyk tez mizhnarodnoi konferentsii (22 veresnia 2021 r., m. Kharkiv). Kharkiv : Yurait. S. 250–253 [in Ukrainian].
42. Kryzhna, L. V. (2021). Informatsiini tekhnolohii v pidrozdilakh Natsionalnoi politsii Ukrainy [Information technologies in the units of the National Police of Ukraine]. *Kryminolohichna teoriia i praktyka: dosvid, problemy sohodennia ta shliakhy yikh vyrishennia* : materialy mizhvidom. nauk.-prakt. kruhloho stolu (04 lystop. 2021 r., m. Kyiv). Kyiv : Nats. akad. vnutr. sprav. S. 73–75 [in Ukrainian].
43. Ulianov, O. I., Nikolaiev, O. T., Bakhchevan, Ye. F. (2021). Zaprovadzhennia skandinavskoi modeli zabezpechennia publichnoi bezpeky ta poriadku pid chas provedennia masovykh zakhodiv

- u diialnosti natsionalnoi politsii Ukrainy. *Ukrainska politseistyka: teoriia, zakonodavstvo, praktyka* [Ukrainian polyceistics: theory, legislation, practice]. № 1. S. 123–131 [in Ukrainian].
44. Vitvitskyi, S. S., Zakharchenko, A. M. (2021). Pravova osnova vzaiemodii orhaniv i pidrozdiliv natsionalnoi politsii z orhanamy mistsevoho samovriaduvannia u sferi zabezpechennia publichnoi bezpeky i poriadku. *Ukrainska politseistyka: teoriia, zakonodavstvo, praktyka*. [Ukrainian polyceistics: theory, legislation, practice]. № 1. S. 80–94 [in Ukrainian].
45. Orlov, V. A. (2021). Nederzhavni formy okhorony pravoporiadku v Ukraini: konstytutsiino-pravovyi vymir. *Ukrainska politseistyka: teoriia, zakonodavstvo, praktyka*. [Ukrainian polyceistics: theory, legislation, practice]. № 1. S. 107–115 [in Ukrainian].

Denysov Serhii,

Doctor of Law, Professor

*(Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv)*ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1218-0016>**Zaika Dmytro,**

Postgraduate student

*(Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv)*ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1300-3492>

CRIMES AGAINST PUBLIC ORDER: CRIMINOLOGICAL CHARACTERISTICS AND NATIONAL POLICE OF UKRAINE PREVENTION ISSUES

Ensuring public order in Ukraine is an important factor in the normal functioning of society. At the same time, the National Police face the need to detect and prevent hooliganism on a daily basis, and have repeatedly been involved in deterring mass riots or group disturbances. One of the components of developing an effective method of crime prevention of the study group is the analysis of basic criminological indicators, studying the identity of the offender and developing scientifically sound recommendations, which will further optimize the activities of structural units of the National Police of Ukraine. The article is devoted to the study of quantitative and qualitative indicators of crimes against public order over the past 10 years. Scientific research of the main criminological indicators of crimes against public order is one of the most successful methods for determining the nature and degree of their social danger, which makes it possible to study the reasons and develop a scientifically substantiated concept of measures to prevent them. Based on the materials of criminological characteristics, the authors aimed to analyze the current experience and role of the National Police in preventing the investigated group of crimes in order to develop scientifically sound recommendations and amend existing regulations of Ukraine. A compulsory aspect of the effective introduction of new technologies for public order is a continuous improvement of qualifications and practical skills among the employees of the National Police of Ukraine. According to the results of the study, the purpose of improving the activities of the National Police of Ukraine is proposed to use the Scandinavian experience of public safety, which includes de-escalation, prevention of violence through constant communication with the crowd, careful planning and risk analysis, expanding the range of new technologies used by the National Police including face recognition, use of drones, computer prediction of criminal offenses, further expansion of the list of settlements with the successful implementation of the project "Safe City".

Key words: *public order; the identity of the offender; National Police of Ukraine; criminological characteristics; crime prevention.*

Надіслано до редколегії 01.12.2021
Рекомендовано до публікації 08.12.2021